

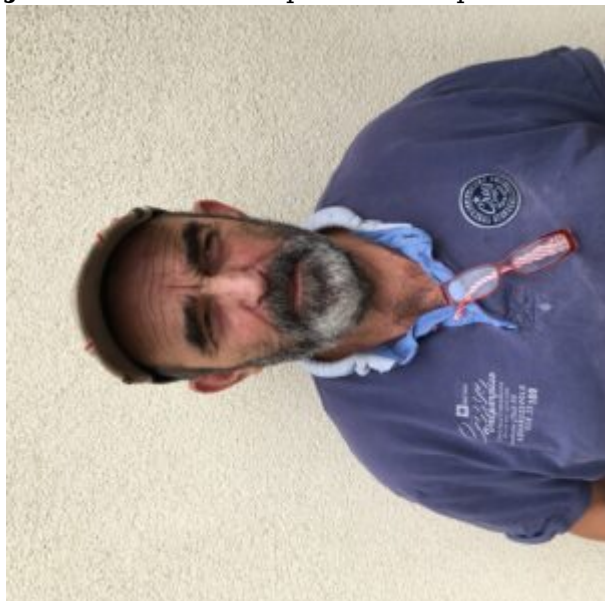
Dialog **o proměnách krajiny a vody v Podkrkonoší** s rodinou Řehořkovými - majiteli hovězí bio - farmy.

V projektu Voda v souvislostech se vypravíme na [podhorský statek](#) v Horní Branné s orientací na ekologické zemědělství, kde po generace hospodaří rod Řehořků. Věnují se chovu hovězího dobytka a získané maso upravují - suší a vytvářejí místní specialitu [Krkonošské hovězí](#). Rodová péče o polnosti, tedy i krajinu a v neposlední řadě o vodu, však byla přerhána érou komunistické diktatury. V devadesátých letech se naskytla příležitost a manželé Řehořkovi se chopili příležitosti navázat na předchozí generace a díky vytrvalosti ve sledování vytyčené cesty se jim jejich dílo daří. Kromě tradiční zemědělské činnosti pečují i o návštěvníky ve svém penzionu. Uvádí, že v lokalitě Horní Branné jsou pouze jedinými ekologicky orientovanými zemědělci - ostatní používají konvenční způsoby farmaření. V očích svých konkurentů jsou považováni za „blázny“, ale snad za blázny v tom dobrém slova smyslu. Díky tomu vzniká jejich unikát. Jen pro upřesnění - Horní Branná se nachází přibližně vpůli cesty mezi Jilemnicí a Vrchlabím.

Dialog byl veden s **Hanou Řehořkovou** - správkyně penzionu

Jiří Řehořkem - správcem hospodářství v Horní Branné u Jilemnice.

... Staletá kontinuita ...

MS: *Jak jste začali hospodařit, přetvářet či sloužit krajině? Dle knih má vaše farma kořeny v druhé polovině devatenáctého století. Co přivedlo vaše předky hospodařit?*

HŘ: To my nevíme. Naši předkové žili na horách, a to v Horních Štěpanicích. Máme rodokmen Honsů, jenž sahá až do roku 1723. Manžel i já pocházíme z „jednoho“ statku, ale poté došlo k větvení. V roce 1868 manželův pradědeček koupil pozemky v Horní Branné. Přijeli z Valteřic a přišli sem – do „nížiny“. Upřímně, Horní Branná byla pro horaly nížina. Oni si tím polepšili. V prudkých kopcích s kamenitou půdou se žilo hůř. Je zřejmé, že museli mít peníze, a proto koupili statek, kde nyní hospodaříme. Manželce původního hospodáře paní Blažkové se zde kvůli svitu slunce údajně nelíbilo. Původní majitelé si statek postavili na opačné straně obce, kam lépe pronikaly ranní sluneční paprsky.

MS: *Jak vaši předkové vycházeli s majiteli panství – rodem Harrachů? Ptám se proto, že právě Harrachové zalesnili zdejší Krkonoše.*

HŘ: Jde o jiný příběh. Honsovi, což je strana mé babičky, přišli z hor. Babička se do Horní Branné vdala a vzala si nějakého Soukupa, jenž má ve zdejší obci na nádvoří pomník s lyžemi. Šlo o koláře a vyrobil pro pana hraběte Harracha první ski, jejichž model přivezl z Norska. Harrach sám tíhnul ke smrku, protože se dal dobře zpeněžit a smrk rychle rostl. Musel být obchodník.

JŘ: Lyže mohly být z jasanu, protože kováři pracovali s tvrdým dřevem, dělali loukotě, kola. Ty se právě dělaly z jasanu a šlo o plevelnou rostlinu. Buky zde nerostly, ale jasan je pružný a vhodný pro tyto výrobky. Jasanové dřevo se dá tvarovat.

MS: *Je nutné znát kontexty, v nichž vznikalo dílo našich předků. Jak vypadala za jejich životů krajina i lesy v Krkonoších?*

HŘ: Kolem roku 1723 máme zmínku o rodu Honsů ve Štěpanicích. Šlo o dobu, kdy Valdštejnové potřebovali těžít dřevo, začínala doba průmyslová. Oni dřevo potřebovali a hory v té době nebyly osídleny. Lidé v té době ovšem neuměli dřevo těžít, a proto si Valdštejnové přivezli tyrolských Alp dřevaře, a tím Krkonoše osídlili. Ti, kdo šli do Krkonoš, měli vlastně nálepku rebelů. Například naši předkové byli protestanti a rebelové. Říkáme si, jestli naši předkové nepřichází z tyrolských Alp, jestli se zde neusídlili. Byli to velmi pracovití lidé.

MS: *Vidíte, jak důležité je stavět se ke světu s kritičností a protestem! I vaše hospodaření je vlastně protestem proti konvenčnímu zemědělství a kráčíte ve stopách svých předků.*

HŘ: Říkáme si: z Tyrolských Alp brali ty, kteří tam dělali neplechu, a proto došlo k přesídlení.

MS: *Nezapomínejme na výrazného rebela, novináře Karla Havlíčka, jehož poslali do Brixenu.*

HŘ: Dělal-li v panství někdo nepořádek, vrchnost ho přesunula, a to byl zřejmě důvod, proč asi rod Honsů přišel z alpské oblasti do Krkonoš.

MS: *Právě díky exilu si můžete polepšit, což byl příklad našeho novináře, ačkoliv se to u nás zmiňuje jako vyhnání.*

JH: Polepšil si, pouze si to nechtěl přiznat.

... Péče o rodový majetek ...

MS: *Co pro vás znamená péče o rodový majetek, tedy speciálně o půdu v podhorské či horské krajině? Jde o vlastnictví, nebo o správu?*

JŘ: My nemáme žádný velkostatek, ale polnosti. Otec dostal od svého táty asi 8 hektarů půdy, děda totéž dostal od svého otce. Říkali si: přece mi za to nebudeš platit?

HŘ: Dal mu to a šlo o závazek, jehož předmětem bylo udržení celku. Pocházím z tří dětí, mám bratra a sestru. Táta sám byl také ze tří dětí, „vyplatil“ je rovněž a sám hospodařil.

MS: *Co znamenalo pro vaše předky hospodařit za komunistického režimu?*

HŘ: I v padesátých letech ho tato činnost musela uživit. V devadesátých letech jsem spravoval desetinásobek rozlohy, ovšem měl jsem mechanizaci.

MS: *Projevuje se tam i radost z práce?*

HŘ: To uspokojení být musí.

MS: *Člověk asi nemůže dělat práci s odporem, že?*

HŘ: Některé práce člověku nejsou příjemné, ale přesto je musí udělat, protože to k tomu patří. Jde o vlídnou povinnost, poněvadž samozřejmě existují věci, které vás nebaví. Musí se však i to udělat a zemědělec si nemůže říci: jdu do práce, vstanu, nasnídám se, osm hodin budu v kanceláři, administruji činnosti a pak jdu domů a zabývám se něčím jiným. Zemědělec si může mnohé naplánovat, ale ráno mu příroda řekne: prší, musíš dělat něco jiného. Zabučí kráva a musíte se zabývat zrovna porodem hospodářského zvířete. Právě tomu se musíte podvolit. Neexistuje nic jiného, než co po vás žádá příroda, protože neudělal-li byste tato opatření, třeba pokud opomenete péči u zvířat, zvíře se bude trápit a vytváříte si i hospodářskou ztrátu. Nenahrabete-li kupky sena, a nesklidíte je, v zimě nebudete mít čím krmit. Vždy musíme upřednostnit práci, úděl proti tomu, co

byste chtěli dělat. Jednoduše, jste tím vázáni. Jako každý, kdo pečuje o zvířata a krajinu, nemůžete si udělat úlevu jen tak. Vždy se musíte podvolit.

MS: *Případně se radovat, že člověk pouze „žije“ a má zde specifický úkol, že?*

HŘ: Bez radosti z práce to nejde, to bychom nemohli dělat nic, bez radosti z práce bychom se doslova zbláznili. V práci nemůžete počítat hodiny.

MS: *Vidět radost v obyčejném. Někteří by v péči o louky spatřovali monotónní práci. Ale snad i v tom můžete nalézt něco, co člověku přináší radost.*

HŘ: Radost se dá nalézt vždy a všude!

JŘ: Za socialismu jsme byli součástí družstva, měli jsme hektarový záhumenek a seno se sušilo na panácích. Žádná velká mechanizace se nepoužívala. Pokud jsme udělali vše s mechanizací a k tomu rychle, byli jsme šťastní!

... Selský rozum ...

MS: *Nedostáváme se k poznání selského rozumu? Jak se konkrétně u vás projevuje?*

JŘ: Ten se projevuje ve volbě, zdali si půjdu lehnout, nebo jestli raději nepůjdu rychle shrabat seno a splnit povinnosti, aby mi do toho nenapršelo, poněvadž právě nevhodný déšť vám dokáže totálně znehodnotit kvalitu krmiva.

HŘ: Znáte Rudolfské a jejich vinné sklepy v Kutné Hoře? Oni dělají biodynamické víno, což je vyšší „level“ než samo ekologické zemědělství. Jejich hospodaření je založeno na teorii Rudolfa Steinera, jenž bádá o otázce, jak kosmické vlivy ovlivňují zemědělskou činnost. Přiznávám, že jsme o jeho učení příliš nevěděli. Tedy v Lomnici nad Popelkou se nachází Nadace Tábor. Dělali jsme tam školení, účastnili jsme se jako svaz ekologických zemědělců seminářů a díky tomuto společenství jsme se dostali k pranostikám našich předků. Pan Steiner psal knihy, jež jsou pro běžného člověka ke čtení obtížné. Tento učený člověk se zajímal, proč ryzí zemědělci spojení s přírodou jednájí, jak jednájí. Zemědělec cítící s přírodou jedná totiž zcela jinak než ostatní. Například můj muž vyjde ven a řekne: dnes musím jít udělat to a to.

MS: *Takoví jedinci zřejmě mají intuitivní přístup.*

HŘ: Jednoduše - tuší!

MS: *Možná podobným nadáním disponují objevitelé pramenů.*

HŘ: Ano, protože s přírodou je spojeno mnohé.

MS: *Nazvěme to šestým smyslem ...*

HŘ: Kořeny nemáme tak vyrvané, jelikož všichni pocházíme ze země, pouze jsme civilizovaní. Rudolf Steiner se to pokoušel zdůvodnit kosmickými vlivy, snažil se na to vytvořit pravidlo. Zemědělec pracující se zemí, krajinou, pracuje-li ustavičně, má to jednoduše v sobě.

MS: *Máte-li takové schopnosti, cítíte vůči tomu, co k vám promlouvá, závazek?*

HŘ: Pro mého muže ano. Pokud se nevěnuje své aktivitě, cítím ze svého muže nevrlost. Povinnost je někdy silnější než to, co by chtěl. Zkrátka, to puzení je obrovské. Podvědomě ví, že neudělá-li svou práci na polnosti, zítra mu bude chybět.

MS: *Nekladete si občas otázku: co tak vyměnit polnosti, které máte zde za úrodnější kraj, třeba Polabí?*

HŘ: To mi nic neříká. Žijete-li zde, díváte se na hory, projíždíte-li zdejší krajinou, jen tak nemůžete užít automatické řízení.

MS: *Promítá se do péče o půdu i péče o krajinu? V myslí si uchováte obrázek, jak by krajina měla vypadat?*

HŘ: O svých pozemcích člověk přemýšlí, ale již těžko o sousedových. Skrytě víte, co by se mělo... Ale třeba na to nemá síly, finance. Podívejte se, co se za jednu generaci vytvořilo, někde mnoho, jinde nic. Naše pozemky jsou rozdrobené.

MS: *Dle dostupných informací máte 56 hektarů a ještě pronajaté pastviny. To je velká rozloha?*

HŘ: Pro nás optimální. Většinou máme pastviny, ale ornou půdu máme proto, abychom vypěstovali potravu pro zvířata.

MS: *Je to jedna z podmínek ekologického hospodaření?*

HŘ: Ano, princip soběstačnosti charakterizuje ekologické zemědělství. Tele se narodí, odchováme si ho, vykrmíme ho, porazíme ho, něco sníme. My krmení nenakupujeme, a když jsme měli suché roky, vždy jsme s ním vyšli, protože jsme měli zásoby.

JŘ: Nesmíte vše utrácet v hospodě, ale musíte mít na horší časy. Poblíž polností máme halu na krmení dobytka.

... Náročnost hospodářství ...

MS: *Je náročné mít takové hospodářství?*

HŘ: Ano, protože musíte myslet dopředu. Farmu byste měli upřednostnit před vlastními zájmy. Musíte zajistit včasnost krmení, péči o zvířata, aby byla zdravá a mnoho dalších věcí.

MS: *Následujete-li východiska ekologického zemědělství, nemyslíte na sebe, nejste egoističtí.*

HŘ: Pochopitelně! Vy jste poslední článek v hospodářství. Snad si přát, abychom nebyli nemocní, abychom mohli pracovat a věnovat se tomu.

JŘ: Lidé z okolí se mě ptají: proč to děláš?

MS: *Chodím na mléčnou farmu a tamnímu farmáři je téměř 80 let. Žijete-li užitečně, žijete plněji.*

JŘ: Pokud by byl člověk v práci, musel ráno vstávat, zařídit si základní věci, musel procvičovat svou mysl, ale pokud nemáte nějaké podněty, děti máte odrostlé, a jste v penzi, kráčíte už pouze na hřbitov.

MS: *Práce se stala pro vás imperativem duševního zdraví?*

JŘ: Tento imperativ neplatí pouze pro zemědělce. Říkám si: dokud mohu pracovat, nezatěžuje mne to. Jelikož jsme investovali peníze do vybavení statku, peníze musím zaplatit.

... Voda a farma ...

MS: *Dotýkali jsme se otázek hospodaření, ale abyste mohli farmařit, musíte mít vodu. Co pro vás znamená?*

HŘ: Je to prosté, bez vody žít nelze.

MS: *To říká každý.*

JŘ: Přiznám se, že vodu jsem dlouho nepil. Byly jiné tekutiny, které mi chutnaly – například víno.

MS: *Jedna z ušlechtilých podob vody.*

HŘ: My nedostatek vody vidíme na pozemcích, a to na orné půdě. Sice ji nemáme, ale pěstujeme na ní jetelovinu, která půdu zúrodnuje. Na pole vozíme hnůj jako organickou hmotu a půda se liší od půdy ve srovnání s poli, kde se uplatňuje konvenční zemědělství. Právě tam se užívají umělá hnojiva a tamní půda je vyčerpaná, suchá.

JŘ: Jednoduše tam chybí humus.

HŘ: Půda se mi zdá úplně mrtvá.

MS: *Abyste mohli žít jako odpovědní správci, musíte v půdě udržovat život.*

HŘ: Jen se podívejte, jak dochází ke splavování půdy v širých lánech.

MS: *Naslouchám-li vám, zeptám se takto: Nechtěli byste se podílet na revitalizaci českých lánů?*

HŘ: Naši půdu revitalizujeme neustále. Nemáme sílu, abychom ovlivňovali někoho dalšího. V Horní Branné se nachází asi 10 zemědělců a my jediná jsme ekologičtí. Upřímně řečeno, na nás se dívají jako na blázny.

JŘ: Hnojíte-li v konvenčním zemědělství NPK, budete mít 60 tun na hektar, ale v ekologickém zemědělství dostanete pouze 40. Pokud to přeženou, výpěstky mají zelené, musí to dosoušet.

MS: *Existují i sušičky obilí.*

JŘ: Vše vyžaduje peníze. Máte-li zelenou sklizeň, zemědělec konvenčního zemědělství provedete postřik, aby rostlina uschla. To také může být, ale vše vyžaduje peníze.

MS: *Čím si vysvětlujete, že člověk touží protestovat proti přírodě?*

HŘ: Kdysi hlásali a věřili, že lze poroučet větru dešti!

JŘ: Zemědělci jsou hnáni ekonomickým „motorem“, aby měli tržby a dosahovali zisku, a to za každou cenu. Ptejme se, proč se řepka pěstuje v Horní Branné, málem v Krkonoších?

MS: *Zde byla původně bramborářská oblast, že?*

HŘ: Tyto plodiny se zde již nepěstují. Nanejvýš si je zasadí zdejší domorodci pro svou potřebu.

JŘ: U nás se pěstuje řepka olejná, kukuřice, neboť v okolí máme i bioplynky.

MS: *Nejdete cestou služby půdě?*

JŘ: Vyšli jsme z toho, že zde budeme pěstovat to, co nám tady vyrostě, a to zkrmíme. To nám zajistí obživu. Zvířata, která chováme, nemají cenu, kterou by měla mít, a proto jsme si otevřeli penzión.

MS: *Šli jste cestou nabídky vyšší přidané hodnoty, že?*

JŘ: Například veterináři, kteří slyšeli náš koncept podnikání, nám řekli: to nejde, to nejde. Ptal jsem se jich: proč by to nešlo? Vždyť se zabýváme zpracováním hovězího. Tak, jak to děláme my, to ostatní nedělají. Možná, že podobnou produkci dostanete ze Španělska, ale ne z Čech.

MS: *Domníváte se, že zemědělci, které jste poznal, neuvažují v celcích, kde se výpěstky propojují s přírodou i kosmickými silami?*

HŘ: Ekologičtí tak uvažují, ale není nás tolik slyšet. Připomínám, že konvenční zemědělci o nás nemluví lichotivě.

JŘ: Pokud se vám něco urodí, jste předmětem zájmu ve smyslu: on je „vyčůraný“, svou úrodu ani nestříká. Nyní z toho „má“.

MS: *V Čechách se úspěch neodpouští.*

... Dialog mezi zemědělci ...

MS: *Vedete dialog s těmi, kteří hospodaří konvenčně?*

HŘ: Zde máme centrum svazu regionálních bio - zemědělců. Jde o ty osvědčené.

MS: *Jak probíhá dialog s těmi konvenčními?*

HŘ: Tak ten se tu vede těžko.

JŘ: Mají svůj svaz, druží se také.

MS: *Jde o oddělené světy, které bychom mohli vypoodobnit jako vztahy katolíků a evangelíků. Vědí o sobě, ale nescházejí se, ekumena není podporována.*

HŘ: S místními konvenčními zemědělci se potkáme, ale velmi těžko se s nimi mluví. Přistupují k nám

jako k těm, kdo je omezují.

... Význam chemie ...

MS: *Jaký má ve vašem způsobu hospodaření význam chemie? Najdete pro ni opodstatnění? Co ji limituje?*

HŘ: Proti plevelu užívají herbicidy, ale nám na orné půdě vyrostou plevele, což považují za špatné. Máte-li zájem s nimi debatovat, nebudou vám naslouchat. Mají svou pravdu. Tam je jeden velký problém. Agrárním světu „vládne“ chemie a pan Babiš je tomu příkladem. Chemizace zemědělství je tak propracovaný systém, že každá distribuční společnost, jež chemii nabízí zemědělcům, má síť distributorů, prodejců, kteří jsou velmi kvalifikovaní. Právě oni pravidelně několikrát za rok objíždějí farmy s doporučením užití konkrétních přípravků, protože vědí, co který zemědělec pěstuje. Farmář nepotřebuje intuici a selský rozum, o němž jsme zde mluvili, protože dealer agrochemické společnosti jim řekne: zde máš a postříkej to tím. Zemědělec jde a nepřemýšlí a na pole se nejde kolikrát ani podívat.

MS: *Krásná ukázka zrady selského rozumu!*

HŘ: Oni ho nepotřebují, protože mají „nalit rozum“ od chemika - dealera.

JŘ: Vzpomínám si na problematiku přihnojování - a to v únoru.

MS: *Proč přihnojování v únoru?*

JŘ: Máte-li mělký únor, tedy není-li sníh, mohou se přihnojovat pole. My jsme tak přihnojili žito. Naše konkurence se vypravila později a doplatila na to. Průjezdy v poli se vytvoří kolejevé řádky, kde je vegetace „ztlumená“, nevyzrálá a tam objeví zelené rostliny. Nejen na ni vezmou chemii, aby došlo ke „spálení nežádoucí vegetace“.

... Řepka a její význam pro půdu ...

MS: *Fenoménem českých polí se stala řepka. Jak se stavíte k této plodině? Nejde o „červený hadr“ jako na býka?*

JŘ: Znepokojuje mne to, protože jde o „čistý“ porost, ale vím, že na poli se stříká až osmkrát.

MS: *Farmář z Kyjovska na Moravě, který se snaží jít cestou šetrného zemědělství, řepku považuje za dobrou předrostlinu.*

JŘ: Neříkám, že je úplně špatná. To proto, že řepka intenzivně pohlcuje dusík, kypří půdu. Aby vám vyrostla, musíte ji hnojit, ovšem kravským hnojem velké výpěstky nedosáhnete. Nezapomínejte, že chemie dnes něco stojí! Také se ptejte: je řepka vhodná pro naše pole?

MS: *Máme řepku odmítnout a zavést úhorové hospodaření?*

JŘ: Není to nutné, třebaže to někdo preferuje. V minulosti jsme zde měly pastviny, také len se zde pěstoval.

MS: *Odsud se vyváží dřevo, aby se přivezlo s vyšší přidanou hodnotou.*

JŘ: To též považuji za ostudu.

MS: *Kde vidíte příčiny ochoty jít cestou alternativy?*

JŘ: To musí vyřešit čas. Uvádí se, že v globalizaci již další vrstva není a nastoupí decentralizace, obnoví se snaha po malých farmách a za padesát let se vrátí řezníci. Až bude vše Babišovo, začnou změny k malé regionální produkci.

MS: *Nejste přílišný skeptik? Snad mnozí z nás v této zemi vidí alternativy, ne?*

JŘ: Tvrdím, že někteří zemědělci nepočítají. Pokud by si spočítali, co do plodiny, vloží a kolik se jim vrátilo, byli bychom jinde.

... Uzavřené hospodářství ...

MS: *Jste zastánci malých farem, majících uzavřený koloběh surovin?*

HŘ: Záleží, v jaké oblasti se nacházíte. My farmaříme v podhorské oblasti a naše hospodářství není postaveno na orné půdě, ale na zvířatech. Tím pádem utváříme uzavřený okruh. Vyrobíme, zkrmíme a finální produkt představuje maso. V nížinách, kde se pěstuje zelenina či pšenice, žito a jiné plodiny, se volí odlišný koloběh surovin. Nemůžeme z našeho hlediska posuzovat to, co se nachází jinde.

JŘ: V minulosti se v podhorské oblasti produkovalo mléko, ovšem nyní se vozí do Německa panu Millerovi.

MS: *Proč ne, pokud pan Miller stahuje přebytky produkce. Nezapomínejme, že svět je propojený! Asi narážíte na problém soběstačnosti. Považujete ji za podstatnou?*

JŘ: Republika jako naše by měla být ve výrobě potravin soběstačná. Po roce 1989 se stavy krav snížily.

MS: *A proto asi nemáme dobytčí jednotku na hektar a konvenční zemědělci tedy musí užívat chemická hnojiva.*

... Sucho před Krkonošemi ...

MS: *Vraťme se ke správě vašich polností. Co pro vás znamená sucho - a připomeňme, že v roce 2018 jsme zaznamenali maximum?*

HŘ: Pravidelně jsme se zásobili, abychom se připravili na suché počasí, ale v roce 2018, kdy jsme zažili již třetí rok sucha po sobě, přišel další suchý rok. Již v polovině roku jsme museli vozit na pastvu krmení, protože dobytek neměl co žrát, pastvina nebyla zelená, ale úplně žlutá.

MS: *Existovala solidarita se zemědělci?*

HŘ: Vždyť na tom byli všichni stejně. Ti, kdo neměli krmení, museli dovážet z Polska.

JŘ: Před obdobím sucha jsme navštívili severní část Slovinska. U tamního zemědělce jsme viděli, že ke krmení využívají silážní jámu. Majitel nám ukazoval, že tuto část země zasáhla sucha. Říkal jsem si: to se u nás nemůže stát, ale mýlil jsem se. Za tři roky jsme neměli čím krmit. Předpovídaly se vyšší ceny potravin, ale vzpomínám si na pranostiku: sucho drahotu neudělá. Víte proč?

MS: *Ceny zvyšuje člověk - vlastním rozhodnutím.*

JŘ: Nebo: naroste-li hodně a zemědělec nesklidí, obilí shnije. Možná se sklidí, ale málo. Jsou i mokré roky, kdy v rádcích stojí voda.

HŘ: Zde lze vidět moudrost našich předků, protože v Podkrkonoší zemědělci čelili vlhku, a proto se meliorovalo. Naši předkové měli v krajině různé tůňky.

MS: *Prospívaly meliorace? Vždyť slovo odkazuje k čemusi pozitivnímu.*

JŘ: Ano, jelikož jste nezapadl s traktorem, ovšem sám tento zásah do přírody nevítám.

MS: *Naši představitelé si přáli, abychom byli soběstační.*

HŘ: Zdejší kraj netrpěl nedostatkem vody, ale v současnosti voda opravdu chybí, poněvadž půda ztratila absorpční schopnost.

JŘ: Ano, pokud se hnojilo, půda vodu absorbovala, pak už málo. Dováželo se NPK, ledek.

... Bio-potraviny ...

MS: *Můžeme hovořit o českých potravinách jako o bio - potravinách?*

JŘ: Výrazná chemizace začíná po roce 1989.

MS: *Můžeme v označení „BIO“ vidět životní styl?*

HŘ: Rozhodně! Díky bio-zemědělství jsme se dostali k informacím, k nimž se mnozí nedostanou. Jde o informace, co vše se v potravinách skrývá. I když potravina vykazuje známky nezávadnosti, setkáte se s malým množstvím látek, které z dlouhodobého hlediska mohou ohrozit zdraví člověka.

Pravidelně máme odběry, aby naše výrobky byly nezávadné. Sleduje se tam asi 50 látek, které mají jisté limity. Ve výrobku z ekologického zemědělství nesmí být žádná, ale produkt z konvenčního zemědělství ji mít může. Uvádí se, že limity jsou pro zdraví člověka „neškodné“, ale vezměte si, že pokud sníte konvenční jablko, zjistíte, kolik těch látek do sebe dostáváte. Pozor, vy za život nesníte

pouze jedno - vy jich sníte neskutečně mnoho. Nikdo vám neřekne, do jaké míry se vám škodliviny ukládají v těle, do jaké míry je organismus vylučuje. Díky tomu, že jsme součástí ekologicky hospodařícího společenství.

JŘ: I akademicky vzdělaní lékaři se ptají: co znamená ekologicky hospodařit? Jak to máme pochopit? Když se takto někdo vzdělaný zeptá, říkám si, že se o ekologii zřejmě neučí, nepropaguje se.

MS: *Vlastně se pohybujete mezi negramotnými a necitlivými.*

HŘ: Díky tomu, že jsme se rozhodli pro zemědělství, dostali jsme se i ke zdravému životnímu stylu, poněvadž najednou sami přijdete na to, že spoustu věcí byste neměli používat, jelikož jsou nevhodné, třebaže se deklaruje, že jsou zdraví nezávadné. Upřímně řečeno - to, co jíme, náleží často k jedům.

JŘ: Například v těle zadržují vodu. V masném průmyslu se využívají látky zadržující vodu, aby maso bylo těžší. Umožňuje to látka, kterou se kuře napouští, aby zadrželo vodu. Některá masa se poté těžko upravují, protože místo pečení se vám kvůli přítomnosti vody uvaří. Existují přípravky pro obarvování potravin. Vezměte si, že tyto potraviny konzumujete 10 i více let, a proto se nad tím musíte zamyslet.

MS: *Opět se dostáváme k tolik potřebnému selskému rozumu.*

JŘ: Přejděme k ekologickému způsobu nakládání s potravinami.

MS: *V čem spatřujete příčinu, že najednou konzumujeme jedy, přičemž před rokem 1989 jsme tomuto problému nečelili?*

HŘ: Srovnávat potraviny s rokem 1989 není vhodné, protože lidé neměli jinou možnost, protože vše ovlivňoval režim. O ekologii stravování se nevyučuje ani ve školách, nedělá se velká osvěta, a proto o tomto způsobu stavování lidé nevědí.

... Paradoxy ne-ekologického hospodaření ...

MS: *Chválíte ekologické zemědělství, ale existují limity ekologického hospodaření?*

HŘ: Možná odbočím, ale uvedu zde toto: naše prostřední dcera vystudovala lesní fakultu na Českém zemědělském učení a díky tomu i procestovala svět. Dostala se na Borneo, když se tam kácely deštné pralesy a vysazovaly se tam kvůli byznysu palmové háje za účelem výroby palmového oleje. Češi tam prováděli měření a kvůli tomu tam přímo s domorodci žili asi 3 měsíce. Dcera viděla spoušť tisíce hektarů, jak se tam příroda ničí, ale domorodcům to nevadilo. Na tuto proměnu měli odlišný názor. Viděli, že budou mít lehčí život, jelikož jejich život byl předtím neskutečně těžký. Neznala jedinou rodinu, kde by jim někdo neumřel na štípnutí hmyzem, jelikož tam existují pavouci, hadi. Přiznejme si, že život v pralese je krutý. Domorodci se radovali, že jim těžařské společnosti přináší blahobyt.

MS: *Na jednu stranu máme zájem o blahobyt, ale zároveň i o přírodu. Nejedná se náhodou o falešný blahobyt? Jak se k němu stavět?*

HŘ: Asi ano. Domníváme, že si koupíme levý výrobek v Kauflandu, že bez práce nemusíme krmit slepice, nemusíme jít na zahrádku. Dostaneme nějaký peníz a jdeme si za něj něco lehce koupit. Ano, máme lehčí život, který vychází z naší pohodlnosti a nevědomosti.

JŘ: Jen se podívejte, kolik lidí chová na vesnici slepice? Možná mají kolem domku vysazenou trávu a během týdne ji posekají, aby vše bylo krásné. Slepice ne, protože „smrdí“ a prase již vůbec ne.

HŘ: Vnímám tam přítomnost pohodlnosti. Již nikdo se neptá, jaké dopady to může mít tak za 10 let. Kvůli tomu také máme civilizační nemoci.

MS: *Asi máte na mysli onkologické nemoci, nemoci oběhového systému ...*

JŘ: Jde to jedno s druhým. Vše začíná jídlem a nedílnou součástí je voda, kterou vnímáme jako samozřejmost.

... Vodní infrastruktura ...

MS: *Vím, že hospodaříte na svažitém terénu, ale byli byste ochotni dělat závlahy svých pozemků?*

JŘ: Zatím závlahy nepotřebujeme, avšak nemáme z čeho čerpat. Jinak jsou na tom hospodařící zemědělci u řeky. Potřebujeme vodu na pití, a kdybychom měli stavět infrastrukturu, musíme vyplnit obrovský štos papíru, a proto mnozí od toho dávají ruce pryč.

MS: *Usilujete-li o sloupec vody, poté musíte vyplnit ještě větší sloupec papíru, že?*

JŘ: Poté k vám chodí kontroly z inspekce životního prostředí. Kontrolují, jestli z čerpané vody platíme odvody, případně se ozve soused, jenž se strachuje, že odebíráme vodu na černo.

MS: *Jste v blízkosti hor, pečujete o studánky?*

JŘ: Na pastvinách nemáme studánky.

MS: *Na půdě, kde hospodaříte, jsou provedeny meliorace, nechtěli byste vnitřní infrastrukturu zrušit?*

JŘ: Na našich pozemcích neznáme přesné položení melioračních trubek. Přiznejme si, že meliorace „zmizí“ tedy, pokud zarostou, poněvadž přesné meliorační trasy nejsou známy.

MS: *Konvenční zemědělci si toto pochvalují.*

JŘ: Nebyl bych si tak jist. Zpětně si říkám: možná se melioracemi ušetřila práce, ale jde o na úkor něčeho jiného. Sám si kladu otázku, jestli by v místech meliorovaných vznikaly tůňky. Snad čas nám může pomoci.

MS: *Nepůjde čas proti nám?*

JŘ: Důležité je, aby řeky meandrovaly, abychom na zachycení vody používali poldry.

MS: *Používají se poldry?*

JŘ: V naší obci se připravila pozemková úprava a měly být vybudovány poldry dva. Jeden u průmyslového zemědělce, ale on se proti tomu postavil, třebaže si stěžoval na rychlý odtok vody z pozemku.

MS: *Jaká je situace, když v Horní Branné naprší?*

JŘ: Dnes jsou tak prudké srážky, že z polí i pastvin přijde tolik vody, že jsme ji měli už i v obci u penzionu.

MS: *Zajímají tyto problémy představitele samosprávy?*

JŘ: Ti mají jiné starosti - o zemědělce se nestarají.